

بررسی کارآفرینی شهری و توسعه پایدار شهری از بعد اقتصادی، اجتماعی و زیر ساختی

خانم سعیده زینلی

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت امور شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی (سوهانک)، تهران، ایران

Saeedehzeinali10@gmail.com

آقای دکتر مهرزاد مینویی

استاد راهنما و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی (سوهانک) (نویسنده مسئول مکاتبات)

omm1344@yahoo.com

چکیده

در این تحقیق جامعه آماری پژوهش کارکنان بخش خدمات اجتماعی و کارآفرینی شهرداری تهران مناطق ۲۲ گانه هستند، که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده تعداد ۱۵۲ افراد به عنوان نمونه مورد نظر انتخاب شده و پرسشنامه تحقیق میان آن ها توزیع شد. در ادامه با استفاده از پرسشنامه استاندارد که روایی و پایایی آن مورد تایید قرار گرفت به بررسی متغیرهای پژوهش پرداخته شد و اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از روش مدل سازی معادلات ساختاری و روش تحلیل مسیر مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزارهای Spss24 و PLS3 استفاده شد. نتایج به دست آمده حاکی از این است که عوامل اقتصادی و زیرساختی بر کارآفرینی شهری تاثیر دارند. اما عوامل انسانی - اجتماعی بر کارآفرینی شهری تاثیر ندارند. نتایج همچنین نشان داد عوامل پایداری اقتصادی و عوامل پایداری زیست محیطی بر توسعه پایدار شهری تاثیر دارند. اما عوامل پایداری اجتماعی بر توسعه پایدار شهری تاثیر ندارند همچنین بین عوامل کارآفرینی شهری و توسعه پایدار شهری رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: کارآفرینی شهری، توسعه پایدار شهری، عوامل اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی

مقدمه

ساختار اقتصادی دنیای امروز به طور اساسی با گذشته تفاوت دارد. شاخص های سخت افزاری و دارایی های مشهود که دیروز در جایگاه یک بنگاه اقتصادی نقشی تعیین کننده داشت، جای خود را به نوآوری، ابداع، خلق محصولات جدید و دارایی های نرم افزاری داده است. اگر دیروز ثروتمندترین افراد دنیا آنهایی بودند که منابع مالی بیشتری در اختیار داشتند، امروز ثروتمندترین مردم دنیا دانش مدار و کارآفرین هستند (فرجی قناتی، ۱۳۹۰). بنابراین توسعه ی اقتصادی - اجتماعی دنیای امروز بر پایه ی خلاقیت و استفاده از دانش استوار است. در این میان، تداوم بقا و حیات جوامع و شهرها، نیازمند روشها و راه حل های جدید است و کارآفرینی به عنوان یک رویکرد راهبردی و مزیت آفرین و عامل اساسی در نظام های اقتصادی میتواند الگویی کارآمد برای حصول به اهداف توسعه ی اقتصادی اجتماعی قلمداد شود (رضایی و همکاران، ۱۳۹۹). براین اساس و با توجه به اهمیت

کارآفرینی، میتوان ظرفیت های نهفته افراد را برای تبدیل ایده ها به عمل و استفاده از کارآفرینی برای شناسایی فرصتها با پتانسیل های ارزش آفرینی اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی فراهم آورد (ویلفسون و دروزیفسکی، ۲۰۱۷).

شهر مفهومی پویا است و شهرهای امروزی به سرعت در ابعاد مختلف در حال گسترش هستند. مفاهیم شهرنشینی و توسعه پایدار نیز در خط مقدم این تحول شهری قرار دارند (پاسکالوا و همکاران، ۲۰۱۷). شهرها در سرتاسر جهان اهداف توسعه ای را به عنوان بخشی از برنامه های استراتژیک شهری و نوآورانه خود براساس پرداختن به مسائل و تهدیدات شهری موجود دنبال می کنند (چونگ و همکاران، ۲۰۱۸). شهرها نقش محوری در توسعه پایدار استراتژیک مناطق و کشورها دارند. این امر به وضوح در اهداف توسعه پایدار دستور کار ۲۰۳۰ ملل متحد برای توسعه پایدار منعکس شده است، که برای مثال بر نیاز به پایدارتر و انعطاف پذیرتر کردن شهرها تاکید دارد. به عنوان یک مفهوم موثر و کارآفرینانه، توسعه ی پایدار به عنوان کانال اصلی محصولات و فرآیندهای پایدار شناخته می شود. علاوه بر این، «کارآفرینی شهری»، «شهر عصبی کارآفرین» و «حکومت کارآفرین» در دهه ۱۹۸۰ توسط دیوید هاروی برجسته شد (پک، ۲۰۱۴). با توجه به تمرکز بالای مردم در مناطق شهری، افرادی که در چنین مناطقی کارآفرینانه عمل می کنند را می توان «کارآفرین شهری» نامید (ضیاء و همکاران ۲۰۲۱). از این رو، کارآفرینی شامل فعالیت های افراد مرتبط با ایجاد سازمان های جدید می شود (گرگوری و هولمز، ۲۰۲۰).

شهرهای امروزی هوشمند بوده و بر پایه کارآفرینی و نوآوری شکل میگیرند (گازمن و استرن، ۲۰۲۰). همچنین، تحقق ابعاد اجتماعی-اقتصادی و زیرساختی اکوسیستم های کارآفرین، راه را برای ظهور شهرهای هوشمند و توسعه یافته هموار می کند. کارآفرینی شهری زمینه مساعدی را برای حل بیکاری و مشکلات آن برای شهرها فراهم می کند. بنابراین، بحث های اخیر جغرافیای اقتصادی به طور فزاینده ای بر خلاقیت شهری و اهمیت خلاقیت در دستیابی به رشد اقتصادی متمرکز شده است (یو و همکاران، ۲۰۲۰). در این میان شهروندان به عنوان کارآفرینان شهری با بهره برداری از فناوری های جدید نقش اساسی در توسعه شهرها دارند. بنابراین، شهرها می توانند محیط مناسبی برای توسعه پایدار باشند (جی و همکاران، ۲۰۲۱).

شایان ذکر است که تهران پایتخت ایران، بزرگترین شهر و مرکز رشد اقتصادی و فناوری کشور است و گسترش و بسط کارآفرینی ضمن فراهم آوردن بستر رشد و توسعه ی پایدار میتواند مسائل و مشکلات موجود از جمله فقر، نابسامانی اجتماعی و فرهنگی، معضل بیکاری و وابستگی به نفت را کاهش دهد و زمینه را برای ایجاد درآمدهای پایدار شهری فراهم آورد.

در دهه های اخیر، ادبیات مدیریت نوآوری به طور فزایندهای به دیدگاه شبکه تبدیل شده است (سانتورو و همکاران، ۲۰۱۸)، که دلیل اصلی آن کاهش در سود شرکتها از تحقیق و توسعه داخلی است. هدف از پارادایم نوآوری باز در حال ظهور، به اشتراک گذاری هزینه های توسعه و تسریع فرآیند نوآوری است (سانتورو و همکاران، ۲۰۲۰). براساس این نظریه، شرکتها نباید تصور کنند که منابع نوآوری محدود به مرزهای خود هستند، بلکه باید به طور فعال از منابع خارجی استفاده کنند (موسیو و همکاران، ۲۰۲۰).

¹ Wolifson, P., & Drozdzewski

² Paskaleva et al

³ Chong, et al

⁴ Peck,

⁵ Gregori, P., & Holzmann

⁶ Guzman, J., & Stern

⁷ Yu, et al

⁸ Ji, et al

⁹ Santoro et al

¹ Santoro et al

0

¹ Moiseev, et al

1

سیزدهمین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران

۳۰ شهریور ۱۴۰۲ - تهران

۲۰۲۳). برای بهبود قابلیت های نوآوری در شرکت رویکردهای گوناگونی وجود دارد که برخی از آنها متمرکز بر تقویت قابلیت های درونی شرکتها و برخی دیگر مبتنی بر ایجاد پیوند بین نهادهای دانش بنیان و بهبود نوآوری از طریق یادگیری شبکه ها هستند (رحیم زاده و همکاران، ۱۳۹۵). حرکت از مدل های نوآوری بسته به مدل های نوآوری باز باعث شده که امروزه شرکتها به شکل فزاینده ای به شرکای بین المللی کسب و کار خود وابسته باشند (کیم و لای، ۲۰۱۵). ویژگی مهم نوآوری در حوزه فناوریهای نوظهور این است که در انزوای رخ نمیدهد. نوآوری ها با شبکه هایی از افراد و نهادهای علاقه مند خلق و اجرا میشوند (وندرا والک و همکاران، ۲۰۱۶). براساس رویکرد مبتنی بر منابع، شرکتها برای دسترسی به منابعی که برای توسعه فعالیت های تجاری خود نیاز دارند با شرکتها و نهادهای دیگر تعامل میکنند و این همکاری در قالب شبکه های یادگیری نوآورانه صورت می پذیرد (وانگ و هو، ۲۰۲۰).

ادبیات نظری موضوع تاکید میکند که همکاری های شبکه ای منجر به یادگیری مشترک و ارتقاء توانایی شرکت می شود. یادگیری شبکه ای به دلیل پیچیدگی محصول و بکارگیری متدهای نوآورانه احتمال موفقیت بیشتری دارند. نوآوری مشترک نتیجه یک فرآیند تعاملی است که در آن اعضای شبکه به تبادل، جذب و ترکیب دانش می پردازند. با این حال، مطالعات نشان می دهد که بیشتر همکاری های شبکه ای به دلیل ناسازگاری ها، انعطاف ناپذیری ها و تضادها با شکست مواجه می شوند (وبرو هایدنرایش، ۲۰۱۶). این وضعیت از یک سو توجه محققان را به شبکه های بین سازمانی جلب کرده است و از سوی دیگر، شرکتها را واداشته که به این موضوع توجه کنند که چگونه روابط شبکه ای خوبی برقرار کنند و در نتیجه عملکرد بین المللی خود را با موفقیت ارتقا دهند (تارک و عادل، ۲۰۱۹).

3

بین المللی شدن واقعیتی است که تأثیرات گسترده ای بر همه ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی سطح ملی و بین المللی دارد. تعداد فزاینده ای از شرکتها در این فضا فرصت مناسبی برای گسترش فعالیت های بین المللی شان به منظور کسب اهدافی چون رشد، کسب سود و فروش، ایجاد تنوع برای ریسکهای تجاری و حتی تلافی حضور خارجیها در بازارشان یافته اند. بین المللی سازی با شاخصهای تعداد بازارهای محل فعالیت شرکت، مجموع شرکتهای تابعه شرکت در خارج از کشور، تعداد شرکای تجاری در سطح بین المللی و نسبت فروش صادرات به کل فروش شرکت مورد سنجش قرار میگیرد (رن و همکاران، ۲۰۱۴). بنابراین بین المللی سازی منجر به ایجاد مزایایی برای شرکت از طریق دانش درباره فناوریهای جدید و بازارهای خارجی میشود (جاین^{۱۷} و همکاران، ۲۰۱۹).

یکی از علل جهانی شدن طی دو دهه گذشته، گسترش تفکر توسعه صادرات در میان سیاستمداران کشورهای در حال توسعه بوده است (دیجانگ^{۱۸}، ۲۰۱۸). بنابراین اجرای سیاست های آزادسازی اقتصادی و اعمال استراتژی توسعه صادرات، پیش زمینه های لازم را برای کشورهای در حال توسعه فراهم آورده است تا همراه با فرآیند جهانی شدن اقتصاد، حرکت نمایند و کشورها درصدد بهره گیری از بازارهای بین المللی در اقتصاد جهانی باشند و از این طریق سعی در تولید کالاهایی نمایند که در تولید آنها دارای مزیت نسبی و رقابتی باشند و در نتیجه کالاهایی تولید کنند که در بازارهای جهانی، قابل عرضه باشند (نگو^{۱۹} و همکاران، ۲۰۱۶).

1 Kim, Y., &Lui	2
1 Van der Valk et al	3
1 Wang, C., & Hu	4
1 Weber, B. and Heidenreich	5
1 Tarek, B.H. and Adel	6
1 Jain	7
1 . Dejung	8
1 Ngo	9

یکی از عوامل موثر بر شتاب بین المللی شدن در بازار سرمایه، هوشمندی کسب و کار است. هوشمندی کسب و کار، ارتباطات در سازمان را تسهیل نموده و اطلاعات به هنگام را برای تحلیلگران در هر سطح افقی و عمودی در درون و بیرون سازمان فراهم می نماید. هوشمندی کسب و کار، نتیجه تجزیه و تحلیل عمیق داده های تجاری مفصل می باشد که شامل پایگاه های داده و تکنولوژی های کاربردی و همچنین اقدامات تحلیلی می باشد. هوشمندی کسب و کار از نظر فنی گسترده تر و شامل مدیریت دانش، برنامه ریزی منابع موسسه، سیستم های پشتیبان از تصمیم و داده کاوی می باشد (دولی و همکاران^۲، ۲۰۱۸).

مدیران با اتکا به هوشمندی کسب و کار، نبض امور کسب و کار شرکت را به همراه اوضاع و احوال رقابت در دست می گیرند و با بهره مندی از گزارشات به روز می توانند فرصت های بیشتری برای واکنش در برابر شرایط حاصل از تغییرات سریع بازار داشته و سازمان خود را در شرایط بحرانی رهبری کرده آنرا به سر منزل هدف رهنمون کنند. هوشمندی کسب و کار نیز مانند سایر ابزارهای مدیریتی در صورت توجه و حمایت مدیریت ارشد شرکت دانش بنیان می تواند شرکت را در حصول موفقیت سازمانی یاری برساند و در غیر اینصورت آن نیز مانند بسیاری از پارادایم ها و رویه های متعدد سازمانی به جز صرف وقت با ارزش مدیریت شرکت و کارمندان حاصلی در بر نخواهد داشت. در شرایط کنونی که به سرعت شرایط تجاری و اقتصادی تغییر می کند به کار بستن هوشمندی کسب و کار می تواند چتری برای مصون ماندن سازمان در کوران های اقتصادی باشد (چینگ و همکاران^۳، ۲۰۲۰).

4 با توجه به مطالب عنوان شده در پژوهش حاضر به این پرسش پاسخ داده میشود که عوامل موثر بر کارآفرینی و توسعه ی پایدار در شهر تهران کدامند؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

امروزه ویژگی کلیدی محیط کسب و کار بین المللی تغییرات سریع و ساختار شکن است. بنگاه های صنعتی و خدماتی با محیط رقابتی در تعامل هستند که پیچیدگی پویایی و غیرقابل پیش بینی بودن از ویژگی های اصلی آن است و تمامی ویژگی های فوق نشان میدهد چابکی و پاسخ سریع به این تحولات و ایجاد نوآوری مناسب متناسب نه تنها ضرورتی غیر قابل اجتناب که خود عاملی حیاتی در بقا، رشد و توسعه سازمانها، صنایع و کسب و کارها قلمداد میشود این مفهوم با استفاده از برخی روشهای موثر همچون ایجاد و استفاده از شبکه سازی، رشد و توسعه چشم گیری داشته به زعم (کالیو و همکاران^۴، ۲۰۱۰) یادگیری نوآورانه به صورت فزاینده ای در شبکه ها روی میدهد. به زعم اهوچا^۲ (۲۰۰۰) شبکه سازی به صورت قابل توجهی موجب ترقی عملکرد بین المللی و توانائی رقابت شرکتها در دامنه وسیعی از صنایع و کسب و کارها می شود. شبکه سازی میتواند موجب خروجی های مثبت شود. یک شبکه میتواند مزایای بسیاری را برای شرکتها به همراه بیاورد. شرکتها میتوانند با استفاده از شبکه میزان دستیابی به اهداف را افزایش دهند و میزان ریسک موجود را به اشتراک گذاشته و هزینه ها را کاهش دهند. (الافورت^۴، ۲۰۱۱).

نکته قابل توجه در مورد قابلیت شبکه سازی این است که جهت درک افزایش یادگیری مستقیم و پیشرونده دانشی که از طریق شبکه سازی وارد سازمان شده باید از افرادی که صاحب آن هستند با موفقیت انتقال یابد. به علاوه دانش به تنهایی کافی نیست. سازمانها و کسب و کارها باید قادر باشند به محض اینکه دانش را از محیط دریافت کردند آن را استفاده و عملیاتی نمایند.

² Dooley, et al	0
² Cheng, et al	1
² Kallio et al	2
² Ahojja	3
² Laforet	4

سازمانها و کسب و کارها یادگیری را به کار می گمارند تا بین اطلاعات، دانش و شکاف منابع پلی بزنند و توانایی هایشان را بنا کنند.

در این میان بررسی پیشینه تجربی نشان میدهد که پژوهشهای اندکی تاثیر هوشمندی کسب و کار بر چابکی عملیاتی با تاکید بر نقش سرعت بین المللی سازی شرکت و یادگیری شبکه را بررسی کرده اند. بعنوان مثال هادیان امرئی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان تاثیر هوش تجاری بر سرعت بین المللی سازی سازمانی با تاکید بر نقش میانجی چابکی عملیاتی عنوان داشتند هوش تجاری با نقش میانجی چابکی عملیاتی بر سرعت بین المللی شدن، هوش تجاری بر چابکی تنظیم عملیاتی و ... بر واحدهای شاخص استان مازندران تاثیر مثبت و معنی دار دارد. ولی پور (۱۳۹۹) در پژوهشی نشان داد که ضرایب تاثیر مستقیم ویژگی شخصیتی بر استراتژی تصمیم گیری (۰/۷۳) و ویژگی شخصیتی بر هوش تجاری (۰/۴۱)، معنی دار بود. همچنین ضرایب تاثیر غیرمستقیم ویژگی شخصیتی بر استراتژی تصمیم گیری از طریق هوش تجاری (۰/۳۲) معنی دار بود. همچنین ضرایب تاثیر مستقیم ویژگی شخصیتی بر خطرپذیری (۱/۲) و ویژگی شخصیتی بر هوش تجاری (۰/۳۷) معنی دار بود. همچنین ضرایب تاثیر غیرمستقیم ویژگی شخصیتی بر خطرپذیری از طریق هوش تجاری (۰/۴۱) معنی دار بود در نتیجه می توان گفت ویژگی های شخصیتی در سرمایه گذاران عامل مهمی است که تصمیم گیری و ریسک پذیری را در آنها تحت تاثیر قرار می دهد که در این میان هوش تجاری آنها نقش مهمی را ایفا می کند. امیری (۱۳۹۸) در پژوهشی نشان داد یکپارچگی زیرساخت های BI بر مزیت رقابتی و مصورسازی داده ها و کاربردپذیری BI و قابلیت های استراتژیک و عملیاتی BI تاثیر مثبت و معناداری دارد. مصورسازی داده ها نیز بر قابلیت های استراتژیک اثر مثبت و معناداری ندارد و بر قابلیت های عملیاتی BI تاثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین کاربردپذیری BI بر قابلیت های عملیاتی و استراتژیک BI تاثیر مثبت و معناداری دارد. قابلیت های استراتژیک BI و قابلیت های عملیاتی BI بر مزیت رقابتی تاثیر مثبت و معناداری دارد. مصلح و سعیدی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تاثیر قابلیت های شبکه ای بر عملکرد بین المللی شرکت های صادراتی و وارداتی پرداختند. یافته های پژوهش نشان می دهد که ویژگی های شبکه، عملیات شبکه و منابع شبکه بر عملکرد بین المللی شرکت های صادراتی و وارداتی تاثیر مثبت و معناداری دارد.

در مطالعات خارجی نیز اسکایریوس و اسکایریوس^{۲۵} (۲۰۲۱) در پژوهشی به رابطه بلوغ هوشمندی کسب و کار و چابکی سازمان پرداختند. براساس یافته ها تحقیق برای هوشمندی کسب و کاری که بالغ ارزیابی می شود، همه کشف های مهم در مورد تصویب آن انجام شده است، در حالی که چابکی باید برای کشفیات مهمی که می تواند از هر نقطه غیر منتظره پدیدار شود، آماده شود. در این جنبه، به نظر می رسد بلوغ در مورد پدیده های ساخت یافته تر و قابل درک تر اعمال می شود. همچنین نتایج نشان داد که بلوغ هوشمندی کسب و کار بر چابکی تاثیر دارد. چنگ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به تسهیل سرعت بین المللی سازی: نقش هوش تجاری و چابکی سازمانی پرداخت. با تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده از ۲۵۸ شرکت چینی در منطقه دلتا رودخانه یانگ تسه، نتیجه گرفته شد: (۱) هوش تجاری تاثیر بسزایی در سرعت بین المللی شدن دارد و چابکی سازمانی به طور مثبت واسطه چنین رابطه ای است. (۲) فاصله فرهنگی به طور منفی رابطه بین چابکی سازمانی و سرعت بین المللی سازی را تعدیل می کند.

جاین و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی تاثیر شتاب بین المللی سازی بر عملکرد شرکت با نقش تعدیل گر قابلیت های یادگیری، قابلیت های اهرمی و قابلیت های ارتباط پرداختند. نتایج نشان داد تاثیر شتاب بین المللی سازی بر عملکرد شرکت مثبت و معنادار است. علاوه بر این قابلیت های یادگیری، قابلیت های اهرمی و قابلیت های ارتباط در تاثیر شتاب بین المللی سازی بر عملکرد شرکت نقش تعدیل گر دارند.

² Skyrius & Skyrius

همانطور که مشاهده میشود در هیچ یک از مطالعات حاضر، پژوهشی جامع در خصوص تاثیر هوشمندی کسب و کار بر چابکی عملیاتی با تاکید بر نقش سرعت بین المللی و یادگیری شبکه دیده نمیشود.

در عصر حاضر، کارآفرینی شهری برای مقابله با بحران بیکاری و معضلات ناشی از آن، بستر مناسبی برای شهروندان فراهم میکند؛ از این رو بحث های اخیر، در مطالعات جغرافیای اقتصادی، به طور فزاینده ای بر شهرهای خلاق و اهمیت خلاقیت در دستیابی به رشد اقتصادی، متمرکز شده اند. به اعتقاد رابینسون (۲۰۰۸)، تحقیقات اخیر دفتر سیاستگذاری و تحقیق ها در دانشگاه ویرجینیا و مدرسه کسب و کار کلمبیا، مؤید این مطلب بوده که تجدید و احیای جوامع بدون توسعه کافی کسب و کارها امکان پذیر نمی باشد و به طور کامل جوامع را به تشویق فعالیتهای حامی کارآفرینی و ابتکار و نمی دارد. سیاستگذاران نیز با معرفی کارآفرینی به عنوان کلید ساخت و حفظ رشد اقتصادی و توسعه پایدار در مقیاس محلی و ایالتی، به مرور زمان در اقتصاد محلی، منطقه ای و ایالتی، بر کارآفرینی متمرکز و متوجه شده اند که تأثیر سیاست های موافق کارآفرینی در سطح محلی، از سطح ملی بالاتر خواهد بود و ظهور و افزایش شهرهای مصرفی نیز به میزان زیادی ما را به تفکر درباره سیاستهای حامی کارآفرینی، راهنمایی میکنند. در عصر کنونی با توجه به افزایش جمعیت، کاهش سهم دولت در اشتغال و افزایش سهم بخش خصوصی در اقتصاد کشورهای توسعه یافته، پدیده کارآفرینی به عنوان ابزاری در راستای تحقق اقتصاد و جامعه پویا در نظر گرفته شده است. امروزه بدون رشد و توسعه کارآفرینی در یک جامعه، امکان رشد و توسعه همه جانبه و پایدار، امکان پذیر نمیشود و کارآفرینی، یکی از راههای خروج شهرها از رکود میباشد. از این رو، ضروری است شهر تهران به عنوان بزرگترین شهر ایران، برای رشد و توسعه بیش از پیش و پایدار، به سوی ایجاد بسترهای مناسب کارآفرینی به عنوان رکن اساسی و تأثیرگذار اشتغال و توسعه پایدار حرکت کند. در این رابطه مطالعات متعددی صورت گرفته است بعنوان مثال دیمیاد و پیوسته گر (۱۴۰۰) در پژوهشی به تبیین اثرات کارآفرینی بر توسعه پایدار شهری پرداختند و عنوان داشتند برای پیشگیری از ناپایداری فضاهای شهری، بهره برداری بهینه از منابع محدود انسانی و طبیعی امری ضروری است. توسعه و ترویج کارآفرینی، که از آن به عنوان موتور توسعه اقتصادی یاد میشود، یکی از مهمترین اهرمهای مورد تأکید اقتصاددانان و اندیشمندان در راستای نیل به توسعه پایدار شهری است. همچنین رضایی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که عوامل اقتصادی - حمایتی، عوامل انسانی - اجتماعی و عوامل زیرساختی با کارآفرینی رابطه معناداری دارند. در این میان عوامل اقتصادی با ضرب تاثیر ۰.۶۵ مهم ترین متغیر موثر بر کارآفرینی در راستای دستیابی به اقتصاد پایدار شهری بود. ورکیانی پور و همکاران (۲۰۱۹) نیز با هدف بررسی اثرات کارآفرینی زنان شهری بر توسعه پایدار اجتماعی در استان گلستان نشان داد که کارآفرینی دارای اثر معنی داری بر پایداری اجتماعی زنان شهری در محدوده مورد مطالعه بوده است. بابایی هزه جان و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود مطرح کردند که عوامل اقتصادی مؤثر بر پدیده کارآفرینی شهری، در قالب پنج تم اصلی قابل شناسایی هستند که عبارت اند از: ابزارها و ساز و کارهای مالی، اقتصاد هوشمند شهری، مشاغل شهری، تجاری سازی ایده ها و بازارهای شهری که تحقق اقتصاد هوشمند شهری در میان این عوامل از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است.

در مطالعات خارجی نیز دانا و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی تاثیر کارآفرینی شهری و کسب و کارهای پایدار در شهرهای هوشمند با تاکید بر نقش فناوریهای دیجیتالی پرداختند و عنوان داشتند ورود فناوری های پایدار و دیجیتال به کارآفرینی شهری رویکرد جدیدی است که زمینه مناسبی را برای نوآوری در کسب و کارها فراهم میکند. از این رو، کسب و کارها از مدل ها و روش های نوین کارآفرینی در بافت شهرهای هوشمند برای افزایش قابلیت خود و پایدارتر شدن استفاده می کنند که منجر به توسعه و گسترش آنها می شود. کومیتها (۲۰۱۹) با هدف بررسی ارتباط شهر هوشمند و کارآفرینی نشان داد بین کارآفرینی

و شهرهای هوشمند ارتباط متقابل و دو طرفه‌ای وجود دارد. به این صورت که ابتدا کارآفرینان تغییر و تحولات و مداخلات تکنولوژیکی در شهرها را آغاز میکنند و به شهرها کمک میکنند تا از لحاظ اجتماعی و فنی توسعه یابند و به شهرهای هوشمند تبدیل شوند و در ادامه تکنولوژی هایی که در شهرهای هوشمند ایجاد شده است منابع و داده هایی را در اختیار شرکتها و اشخاص کارآفرین قرار میدهد و بستر ساز کشف فرصتهای جدید برای کارآفرینی میشوند. لی (۲۰۱۷) نیز با استفاده از پنل آماری حوزه شهری و تجزیه و تحلیل داده ها، به بررسی تأثیرات کارآفرینی و کسب و کارهای کوچک در رشد شهری پرداخت و کارآفرینی را عامل اصل رشد اقتصادی معرفی کرد. طبق یافته های این پژوهش، ۱۰ درصد افزایش در تأسیس کسب و کارهای کوچک، سبب افزایش نرخ اشتغال ۲,۲ درصدی میشود و حقوق سالیانه را تا ۴ درصد و دستمزدها را تا ۲ درصد در طول ده سال در شهرها افزایش میدهد.

روش پژوهش

روش هر پژوهش به اعتقادات نظری خاص محقق و شیوه نگرش او به واقعیات اجتماعی همراه با مقتضیات خاص هر موضوع متکی است. روش این پژوهش توصیفی- استنباطی است. تحقیق توصیفی به منظور توضیح سیستماتیک، عینی و دقیق وقایع و خصوصیات موضوع مورد نظر صورت می گیرد.

7

یکی از ضروریات هر مطالعه و پژوهش اطلاعات مربوط و قابل اتکا، سرعت و سهولت دسترسی به آن می باشد. مباحث تئوریک پژوهش از مسیر مطالعه منابع، نشریات؛ منابع داخلی و خارجی موجود در کتابها و استفاده از اینترنت جمع آوری شده است. برای گردآوری داده های مورد نیاز در تحقیق، بررسی های کتابخانه ای در تنظیم ادبیات پژوهش بسیار ضروری است که می تواند جامعیتی در داده های پرسشنامه ایجاد کند و چارچوبی را برای مطالعات بعدی فراهم نماید. در مرحله دوم پژوهش از روش استنباطی و با استفاده از پرسشنامه برای بررسی مولفه های هریک از متغیرها مورد بررسی قرار خواهد گرفت. جهت گردآوری داده ها از دو روش کتابخانه ای (اسنادی) که در طی آن از منابع کتابخانه ای و اسناد برای شناسایی ابعاد مختلف موضوع تحقیق استفاده شده است و روش میدانی که براساس آن اطلاعاتی درباره یک خصوصیت در جامعه جمع آوری می کنیم که شامل افراد مختلف است. با کنار هم گذاشتن این داده ها در کنار یکدیگر مجموعه ای ساخت یافته به دست می آید که به آن ماتریس داده ها می گویند. روش تحلیل در پیمایش چنین است که محقق با بررسی تغییرات متغیر برحسب موارد و جستجوی ویژگی هایی که بطور منظم با آن پیوند دارد در پی شناخت پدیده ها بر می آید. جامعه مد نظر در این کارکنان بخش خدمات اجتماعی و کارآفرینی شهرداری تهران مناطق ۲۲ گانه است، ۱۵۲ نفر از این افراد به صورت تصادفی، به عنوان نمونه پژوهش در پیمایش شرکت داده شد.

یافته های پژوهش

در این پژوهش از مدلسازی معادلات ساختاری با کمک روش حداقل مربعات جزئی و نرم افزا PLS جهت بررسی آزمون فرضیات و صحت مدل استفاده شده است. PLS نگرشی مبتنی بر واریانس است که در مقایسه با تکنیکهای مشابه معادلات ساختاری همچون لیزرل و ایمون به شروط کمتری نیاز دارد (لیچاندر و همکاران، ۲۰۰۹). و مزیت اصلی آن این است که در مقایسه با مدلسازی با لیزرل به تعداد کمتری نمونه نیاز دارد.

² Lee, Y. S

مدلسازی در PLS در دو مرحله انجام میشود در اولین مرحله، مدل اندازه گیری باید از طریق تحلیل های پایایی و روایی بررسی گردد و در مرحله دوم مدل ساختاری به وسیله ی برآورد مسیر بین متغیرها و تعیین شاخصه ای برازش مدل تحلیل می شود (هالند، ۱۹۹۹).

مرحله اول: مدل اندازه گیری

آزمون مدل اندازه گیری مربوط به بررسی روایی و پایایی ابزارهای اندازه گیری است. برای ارزیابی روایی همگرا از معیار AVE (میانگین واریانس استخراج شده) و CR (پایایی مرکب) استفاده شد که نتایج این معیار برای ۴ متغیر پژوهش در جدول ۱ نشان داده شده است. پایایی مرکب بالاتر از ۰,۷ و میانگین واریانس بالاتر از ۰,۵ دو شرط لازم برای اعتبار همگرا و همبستگی سازه هاست (چینگ و همکاران، ۲۰۰۹). همانطور که از جدول ۱ مشخص است تمام مقادیر پایایی مرکب بالاتر از ۰,۷ و مقادیر مربوط به میانگین واریانس بالاتر از ۰,۵ است و این مطلب موید آن است که روایی همگرایی پرسشنامه حاضر در حد قابل قبولی است.

جهت بررسی پایایی پرسشنامه نیز روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. اگر مقدار آلفای کرونباخ از ۰,۷۰ بیشتر باشد، پایایی سوالات قابل قبول است. بمنظور محاسبه پایایی پرسشنامه، نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه پیش آزمون گردید و سپس با استفاده از داده های بدست آمده از این پرسشنامه ها و به کمک نرم افزار آماری SPSS برای هر کدام از متغیرهای مستقل و وابسته، پایایی محاسبه شد که به صورت جدول زیر میباشد. همانگونه که مشاهده میشود همه ی سوالات پرسشنامه از پایایی بالای ۰,۷۰ برخوردار هستند، که نشانگر درجه پایایی و قابلیت اعتماد بالای پرسشنامه است. با توجه به نتایج جدول ۱ میتوان دید پایایی پرسشنامه تایید شده است. علاوه بر آلفای کرونباخ از پایایی شاخص نیز جهت بررسی پایایی پرسشنامه استفاده شده است. پایایی شاخص نیز با سنجش بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص های یک سازه با آن سازه محاسبه میگردد که اگر این مقدار برابر یا بیشتر از ۰,۳ شود موید این مطلب است که پایایی در مورد آن مدل اندازه گیری مورد قبول است. ولی اگر مقدار بار عاملی میان یک سوال و بعد مربوطه کمتر از ۰,۳ شود، میتوان آن سوال را از مدل تجزیه و تحلیل های بعدی حذف کرد. همانطور که در شکل ۱ و ۲ مشاهده میشود، تمام مقادیر بارهای عاملی میان سازه ها و سوالات بیشتر از ۰,۳ است که همبستگی بالایی را نشان میدهد.

8

جدول ۱: ضریب پایایی سوالات پرسشنامه

متغیرها	AVE	CR	آلفای کرونباخ
توسعه پایدار	0.592	0.813	0.734
توسعه پایدار-اجتماعی	0.598	0.790	0.780
توسعه پایدار-اقتصادی	0.597	0.793	0.758
توسعه پایدار-زیست محیطی	0.531	0.818	0.735
عوامل اجتماعی	0.568	0.813	0.719
عوامل اقتصادی	0.567	0.856	0.804
عوامل زیرساختی	0.584	0.844	0.777
کارافرینی شهری	0.532	0.803	0.725

روایی واگرا

روایی واگرا سومین معیار سنجش برازش مدل های اندازه گیری در روش PLS است. روایی واگرا به همبستگی پایین گوئی های یک متغیر پنهان با سایر متغیرهای پنهان اشاره دارد. براساس روش پیشنهادی فورنل و لارکر (۱۹۸۱) روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبول است که جذر AVE برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه های دیگر در مدل باشد. بر این اساس روایی واگرای قابل قبول یک مدل اندازه گیری حاکی از آن است که یک سازه در مدل تعامل بیشتری با شاخص های خود دارد تا با سازه های دیگر. در روش PLS، این امر به وسیله یک ماتریس صورت می گیرد که خانه های این ماتریس حاوی مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه ها و قطر اصلی ماتریس جذر مقادیر AVE مربوط به هر سازه است. ماتریس روایی واگرا در جدول ۲ ارائه شده است.

همانگونه که در جدول ۲ مشاهده می کنید، جذر AVE که برای هر سازه گزارش شده است (قطر اصلی) از همبستگی آن با سایر سازه های مدل بیشتر است که این موضوع بیانگر روایی واگرای قابل قبول برای مدل های اندازه گیری است. پس از اطمینان از مدل های اندازه گیری از طریق آزمون پایایی، روایی همگرا و روایی واگرا، می توان نتایج حاصل از مدل بیرونی را ارائه کرد.

جدول ۲ ماتریس سنجش روایی واگرا

9

عوامل زیرساختی	عوامل زیرساختی	عوامل اقتصادی	عوامل اجتماعی	توسعه پایدار- زیست محیطی	توسعه پایدار- اقتصادی	توسعه پایدار- اجتماعی	توسعه پایدار	
							0.760	توسعه پایدار
						0.773	0.520	توسعه پایدار- اجتماعی
					0.705	0.683	0.283	توسعه پایدار- اقتصادی
				0.728	0.465	0.642	0.650	توسعه پایدار- زیست محیطی
			0.753	0.526	0.475	0.589	0.375	عوامل اجتماعی
		0.752	0.566	0.628	0.506	0.644	0.534	عوامل اقتصادی
	0.764	0.666	0.649	0.583	0.557	0.659	0.508	عوامل زیرساختی
0.729	0.661	0.645	0.625	0.604	0.387	0.582	0.610	کارافرینی شهری

بررسی شاخص های نیکویی برازش مدل

جدول ۳: شاخص های نیکویی برازش بدست آمده

GOF	شاخص Q^2	شاخص R^2	ابعاد
699/0	0.48	0.588	توسعه پایدار
	0.49	-----	توسعه پایدار-اجتماعی
	0.41	-----	توسعه پایدار-اقتصادی
	0.38	-----	توسعه پایدار-زیست محیطی
	0.46	-----	عوامل اجتماعی
	0.39	-----	عوامل اقتصادی
	0.44	-----	عوامل زیرساختی
	0.42	0.663	کارافرینی شهری

ضریب تعیین نشان از تاثیر متغیر برونزا بر متغیر درون زا دارد. این معیار قابلیت کاهش خطاها در مدل اندازه گیری و افزایش واریانس بین سازه و شاخصها را دارد و صرفا در PLS کنترل میشود. سه مقدار ۰،۱۰، ۰،۲۳ و ۰،۵۷ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای شدت رابطه شده اند که با توجه به مقدار ضریب تعیین بدست آمده از جدول ۴، مقدار ضریب تعیین متغیرهای دورنزا در حد قابل قبولی است.

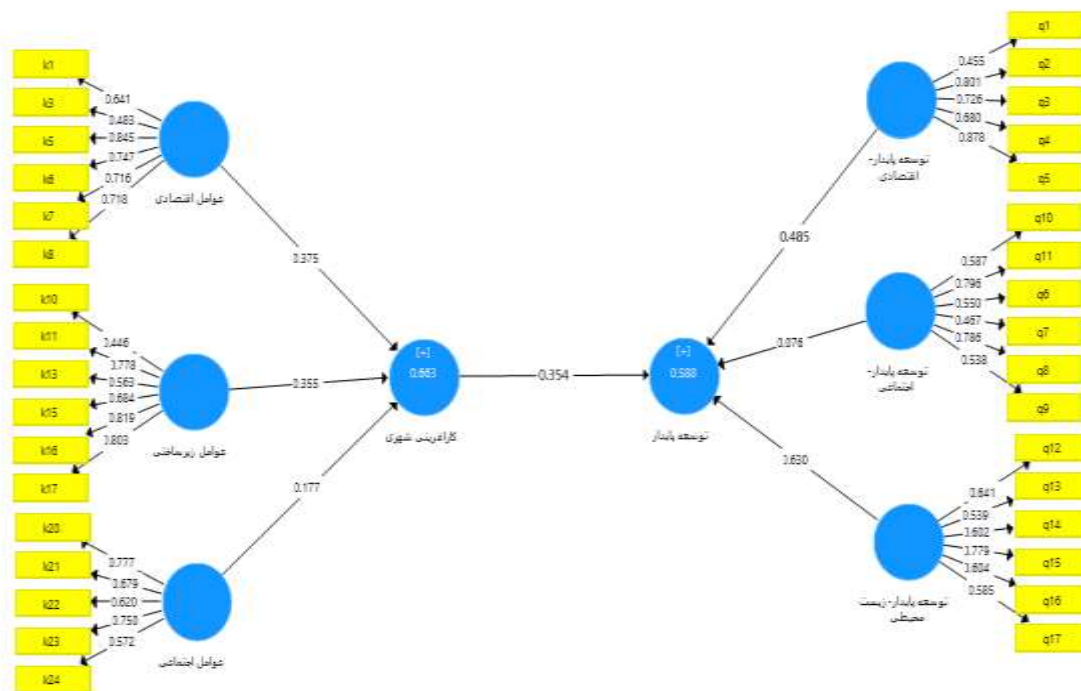
کیفیت مدل ساختاری توسط شاخص قدرت پیشبینی (Q^2) محاسبه میگردد. هدف این شاخص بررسی توانایی مدل ساختاری در پیش بینی به روش چشم پوشی میباشد که براساس این ملاک مدل باید نشانگرهای متغیرهای مکنون درون زا انعکاسی را پیش بینی کند(طباطبایی و جهانگرد، ۱۳۹۵). درمورد شدت قدرت پیش بینی مدل سه مقدار ۰،۰۲، ۰،۱۵ و ۰،۳۵ را بعنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی تعیین نموده اند که با توجه به میزان بدست آمده برای تمامی متغیرهای جدول فوق این میزان قابل قبول است.

معیار نیکویی برازش (GOF) مربوط به بخش کلی مدلهای معادلات ساختاری است که پس از بررسی بخش اندازه گیری و بخش ساختاری مدل کلی پژوهش خود، برازش کلی را نیز کنترل نماید که توسط تننهاوس و همکاران (۲۰۰۴) ابداع گردید و طبق فرمول زیر محاسبه میشود. سه مقدار ۰،۰۱ و ۰،۲۵ و ۰،۳۶ را بعنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی معرفی نمودند؛ که با محاسبه ی مدل مقدار قوی برازش شد.

مرحله دوم: مدل ساختاری و آزمون فرضیات

مدل تحلیل مسیر برای فرضیات پژوهش

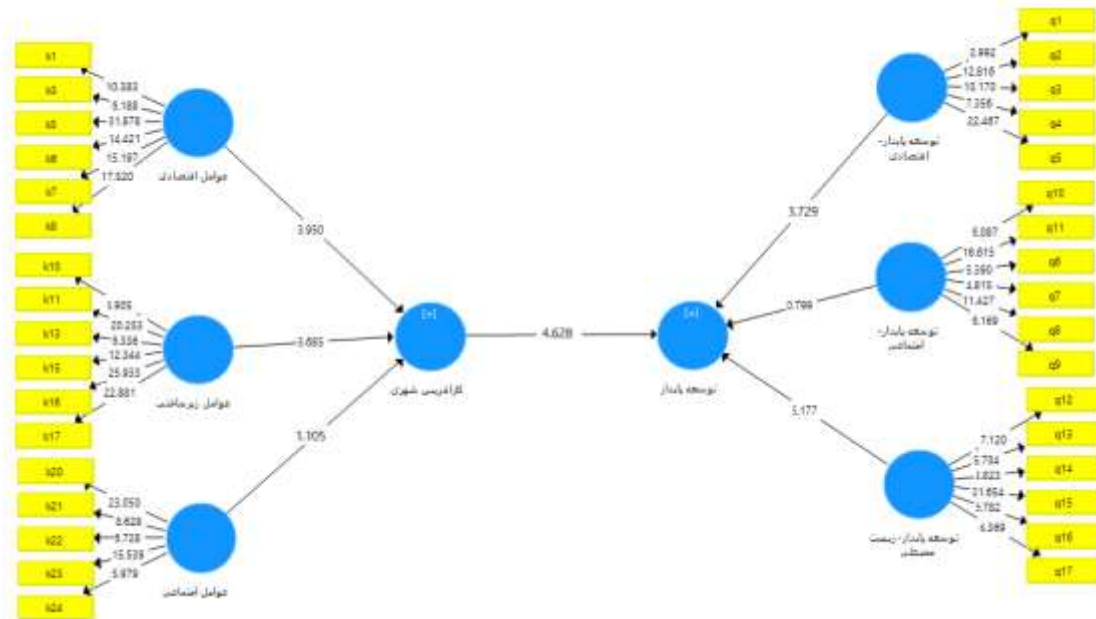
در این بخش به بررسی ضرایب میان متغیرهای پژوهش پرداخته شده است که به آنها ضرایب اثر رگرسیون در روابط میان متغیرها اطلاق میگردد. در این ضرایب تاثیر متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته و یا به عبارتی اثر آنها بر روی متغیرهای وابسته تعیین میگردد.

شکل ۱. تحلیل عاملی تاییدی با حداقل مربعات جزئی

سنجش مدل ساختاری اعداد معناداری

اصلی ترین معیار برای سنجش رابطه میان سازه ها در مدل ، اعداد معناداری t میباشد. در صورتی که مقدار این اعداد از ۱/۹۶ بیشتر شود نشان از صحت رابطه میان سازه ها و در نتیجه تایید فرضیه های پژوهش در سطح ۹۵ درصد اطمینان است

شکل ۲: تحلیل عاملی تاییدی (آماره t-value)

پاسخ به فرضیه های پژوهش

طبق نتایج بدست آمده از ضریب مسیر (بیانگر شدت و نوع رابطه بین دو متغیر پنهان) و آماره t، عوامل اقتصادی و زیرساختی بر کارآفرینی شهری تاثیر دارند اما عوامل انسانی - اجتماعی بر کارآفرینی شهری تاثیر ندارند. عوامل پایداری اقتصادی و زیست محیطی بر توسعه پایدار شهری تاثیر دارند. اما عوامل پایداری اجتماعی بر توسعه پایدار شهری تاثیر ندارند. همچنین نتایج نشان داد بین عوامل کارآفرینی شهری و توسعه پایدار شهری رابطه معناداری وجود دارد. نتایج کلی فرضیات در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. بررسی نتایج فرضیه های پژوهش

ردیف	فرضیه	ضریب بتا	آماره تی	سطح معناداری	نتایج بدست آمده
1	عوامل اقتصادی بر کارآفرینی شهری تاثیر دارند	0.375	3.95	0.018	رد فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان
2	عوامل زیرساختی بر کارآفرینی شهری تاثیر دارند	0.355	3.68	0.022	رد فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان
3	عوامل انسانی - اجتماعی بر کارآفرینی شهری تاثیر دارند	0.177	1.105	0.066	پذیرش فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان

رد فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان	0.029	3.72	0.485	عوامل پایداری اقتصادی بر توسعه پایدار شهری تاثیر دارند	4
پذیرش فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان	0.072	0.799	0.076	عوامل پایداری اجتماعی بر توسعه پایدار شهری تاثیر دارند	5
رد فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان	0.000	5.177	0.630	عوامل پایداری زیست محیطی بر توسعه پایدار شهری تاثیر دارند	6
رد فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان	0.000	4.62	0.354	بین عوامل کارآفرینی شهری و توسعه پایدار شهری رابطه معناداری وجود دارد.	7

بحث و نتیجه گیری

تحقیقات کارآفرینی فضا محور نشان داده‌اند که کارآفرینی در وهله اول، یک رویداد منطقه ای است و این به این معناست که اخذ تصمیمات کارآفرینانه، موفقیت یا شکست استارت آپها و سایر عوامل، تحت تاثیر آن دسته از عوامل منطقه ای است که فرد و استارت آپها در آن قرار دارند. کارآفرینی شهری، پدیده‌های جدید در حوزه مطالعات شهری و کارآفرینی می‌باشد که به دلیل میان رشته ای بودن آن و نادیده گرفتن جنبه های فضایی در پدیده کارآفرینی، تاکنون نتوانسته است که تعریف واحدی برخوردار باشد. جونز (۲۰۰۷) بیان می کند که کارآفرینی شهری نیز همانند واژه کارآفرینی، تعریف واحد ندارد و در برخی موارد، کارآفرینی شهری تبدیل به تعبیری از کارآفرینی شده و در مواردی دیگر نیز آن را به کسب و کارهای کوچک ارجاع می دهند که در مناطق دارای رکود اقتصادی، عملیاتی شده یا به ارائه خدمات می پردازند (یو و همکاران، ۲۰۲۰).

رشد اقتصادی، بهبود شرایط اجتماعی، حفاظت از ارزشهای طبیعی از ویژگی های مهم توسعه پایدار است و تحول به سوی یک سطح پایدار از توسعه غالباً برآمده از روابط دینامیکی پیچیده بین موضوعات محیط، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد. سابقه ورود مباحث پایداری به متون توسعه شهری به بیش از دو دهه پیش برمیگردد و بر نظریات، رویکردهای و تجارب توسعه شهری تاثیر گذاشته و به عنوان یک تفکر اخلاقی، برقراری تعادل زیستی را میان ارکان مختلف محیط، مبنای عمل قرار داده است (برزگر و رضایی، ۲۰۱۸). براین اساس توسعه پایدار شهری این چنین تعریف شده است: تغییر تراکم و کاربری اراضی شهری جهت رفع نیازهای اساسی مردم در زمینه مسکن، حمل و نقل، فراغت و... به گونه ای که شهر از نظر زیست محیطی قابل سکونت و از نظر اقتصادی قابل دوام و از نظر اجتماعی دارای برابری باشد به نحوی که این تغییرات تکنولوژیکی و صنعتی، حفظ اشتغال، مسکن و شرایط محیطی مناسب را در بر داشته باشد. بنابراین توسعه پایدار شهری زمانی محقق میشود که زمینه و محیط مناسب برای زندگی راحت، امن، کارآمد و پایدار شهروندان به تناسب ویژگی های آنان و جامعه مربوطه فراهم شود (جی و همکاران، ۲۰۲۱).

نتایج آزمون فرضیه اول تحقیق حاکی از این است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد عوامل اقتصادی بر کارآفرینی شهری تاثیر دارند. دیمید و پیوسته گر (۱۴۰۰) در پژوهشی نشان داد میانگین پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی به ترتیب ۴۷،۲ (پایینتر از حد متوسط)، ۳۱،۳ و ۳۰،۳ (بالاتراز حد متوسط) بوده است. رضایی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که عوامل اقتصادی - حمایتی، عوامل انسانی - اجتماعی و عوامل زیرساختی با کارآفرینی رابطه معناداری دارند. که این نتایج همسو با نتایج پژوهش حاضر است.

در این راستا می توان گفت کارآفرینی نقشی بسیار کلیدی در توسعه جوامع دارد و بدون آن هیچ کشوری نمی تواند به پایداری اقتصادی دست یابد. کارآفرینی موتور پیشرفت در عصر حاضر تلقی میشود. روند توسعه اقتصادی در کشورهای توسعه یافته، بیانگر این واقعیت است که اقتصاد تحت تأثیر کارآفرینی است؛ به گونه ای که کارآفرینی در توسعه اقتصادی کشورهای توسعه یافته، نقش محوری دارد؛ درحالیکه در کشورهای توسعه نیافته اهمیت آن تا حد زیادی نادیده گرفته شده است. در محیطهای شهری و در شرایط فعلی بهتر است سازمانها و نهادهای محلی، به ویژه شهرداری ها به عنوان حکمرانان شهری، سیاستهای اقتصادی خود را در راستای تقویت عوامل مثبت و مؤثر بر کارآفرینی و تضعیف موانع بازدارنده آن هدایت کنند.

نتایج آزمون فرضیه دوم تحقیق نشان داد که با افزایش عوامل زیرساختی در شهرداریها، کارآفرینی شهری به صورت چشمگیری افزایش خواهد یافت. کومیتها (۲۰۱۹) نشان داد بین کارآفرینی و شهرهای هوشمند ارتباط متقابل و دو طرفهای وجود دارد. به این صورت که ابتدا کارآفرینان تغییر و تحولات و زیرساختهای تکنولوژیکی در شهرها را آغاز میکنند و به شهرها کمک میکنند تا از لحاظ اجتماعی و فنی توسعه یابند و به شهرهای هوشمند تبدیل شوند و در ادامه تکنولوژی هایی که در شهرهای هوشمند ایجاد شده است منابع و داده هایی را در اختیار شرکتها و اشخاص کارآفرین قرار میدهد و بستر ساز کشف فرصتهای جدید برای کارآفرینی میشوند.

در این راستا مدیریت شهری می تواند با فراهم کردن زیرساختهای مناسب برای کارآفرینان موجبات رشد و توسعه شهر را فراهم کند؛ زیرا هزینه کردن برای آماده سازی این بستر، نوعی سرمایه گذاری است که سود نهایی و ارزش افزوده آن در انتها به خود شهر و مجموعه شهر مد نظر تزریق میشود. در واقع در شهرهای ایران از جمله محدوده مورد مطالعه باید به زیرساختهای شهری به عنوان یک محور مهم و اساسی برای تقویت کارآفرینی شهری توجه داشت. یکی از مهمترین رویکردها در این باره ایجاد سازوکارهای تأمین مالی مناسب برای رشد این حوزه است.

نتایج فرضیه سوم تحقیق حاکی از این است که عوامل انسانی - اجتماعی بر کارآفرینی شهری تأثیر ندارند.

پایین بودن ضریب تأثیر مولفه ی انسانی - اجتماعی بر کارآفرینی شهری به معنای بی اهمیت بودن آنها نیست بلکه همبستگی بالای دیگر مولفه ها (اقتصادی و زیرساختی) با کارآفرینی گویای این نتیجه است که با بهبود عوامل اقتصادی و زیرساختی میتوان سایر عوامل اجتماعی را نیز شکوفا ساخت و از این طریق شرایط را برای شکوفایی کارآفرینی شهری در این ناحیه تسهیل نمود. بررسی فرضیه چهارم تحقیق حاکی از این است که عوامل پایداری اقتصادی بر توسعه پایدار شهری تأثیر دارند. نتیجه بدست آمده حاکی از این است که عوامل پایداری اقتصادی همچون ایجاد صرفه های کلان اقتصادی، صرفه جویی در انرژی و استفاده از انرژیهای پاک همچنین افزایش مشارکت شهروندان در صرفه جویی انرژی میتواند موجب بهبود توسعه پایدار شهری گردد.

بررسی نتایج فرضیه پنجم حاکی از این است که عوامل پایداری اجتماعی بر توسعه پایدار شهری تأثیر ندارند. نتایج حاصله نشان داد عوامل اجتماعی تأثیر چندانی در توسعه پایدار اقتصادی ندارد دلیل این امر میتواند این باشد که از نظر اعضای حاضر در نمونه مردم مشارکت مناسبی در توسعه شهری ندارند بعنوان مثال مشارکت مردمی در فعالیتهای اجتماعی پایین بوده است. آزمون فرضیه ششم تحقیق نشان داد که عوامل پایداری زیست محیطی بر توسعه پایدار شهری تأثیر دارند. توجه به عواملی چون استفاده از انرژی های سبز، عدم استفاده بالای شهروندان از خودرو و استفاده از وسایل نقلیه پاک همچون دوچرخه، اصلاح روشهای استفاده از اراضی و عدم تخریب محیط زیست میتواند بعنوان شاخص های حائز اهمیت در توسعه پایدار شناخته شده و رتبه توسعه شهرها را بالا ببرد.

نتایج آزمون فرضیه هفتم تحقیق حاکی از این است که بین عوامل کارآفرینی شهری و توسعه پایدار شهری رابطه معناداری وجود دارد. نتایج پژوهش نشان داد فراهم کردن زیرساختها و تسهیلات اقتصادی، شناسایی افراد خلاق و کارآفرین با داشتن

ایده های متنوع و جدید و آموزش و تربیت آنها در این محدوده میتواند بیشترین تاثیر را در توسعه پایدار شهر تهران داشته باشد. در واقع اقدامات کارآفرینانه در محدوده ی مورد مطالعه میتواند در بهبود عملکرد شهری موثر باشد. در راستای نتایج بدست آمده از تحقیق پیشنهاد میشود:

۱. با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش میتوان پیشنهاد داد مدیریت شهری با فراهم آوردن بستر مناسب برای کارآفرینان موجبات رشد و توسعه پایدار شهری را فراهم آورند. زیرا هزینه کردن برای آماده سازی این بستر، نوعی سرمایه گذاری است که سود نهایی و ارزش افزوده آن در انتها به خود شهر و مجموعه شهر تزریق میشود.
۲. جهت بهبود کارآفرینی در تهران ایجاد سازوکارهای تامین مالی مناسب برای رشد این حوزه پیشنهاد میشود. بعنوان مثال کاهش مالیات و تقویت سیستم تخصصی بانکی شهرداریها از جمله مهمترین عوامل اقتصادی هستند که میتوانند به رشد کارآفرینی کمک کنند.
۳. شناسایی و بهره برداری از ایده ها و خلاقیت های ذهنی و تئوریک در سطح جامعه با برگزاری مسابقات و انتخاب برترین ایده ها و عملیاتی کردن آنها و همچنین اعطای حقوق مالکیت معنوی برای ادامه فعالیت کارآفرینان؛
۴. حرکت فضای اقتصادی شهری به سمت خصوصی سازی و حمایت از تعاونیها که این امر سبب گسترش عوامل زیرساختی در رقابت شهرها میشود و این توسعه به افزایش سرمایه گذاری و در نهایت رونق و توسعه اقتصادی و اجتماعی شهرها می انجامد.
۵. معافیت یا تخفیف های مالیاتی به کسب و کارهای حوزه کارآفرینی شهری
۶. اعطای وامهای بلندمدت با بهره کم و تسهیل شرایط اعطای وام به کارآفرینان در راستای بهبود توسعه پایدار شهری
۷. فراهم کردن مجاریهای آسان و قانونی دریافت مجوز برای فعالیتهای جدید

منابع

- فرجی قناتی، سعید. (۱۳۹۰). **استراتژی توسعه کارآفرینی با رویکرد سازمانهای آینده**، ماهنامه اتاق بازرگانی، شماره ۵۱۸، صص ۱۲-۱۳.
- رضایی، مریم، صادقی، نگین، عزیزی، شهرام. (۱۳۹۹). **تحلیل عوامل موثر بر کارآفرینی شهری در راستای دستیابی به اقتصاد پایدار (مطالعه موردی: شهر نجف اباد)**. پژوهشهای جغرافیایی برنامه ریزی شهری، دوره ۹، شماره ۱، ۱۸۹-۲۰۹.

Ben Youssef, A. Boubaker, S. & Omri, A. (2017) **Entrepreneurship and Sustainability Goals: The Need for Innovative and Institutional Solutions. Technological Forecasting and Social Change, Elsevier**, 2017, 10.1016/j.techfore.2017.11.003. Halshs-01653946.

Chong, et al. (2018). **Dynamic capabilities of a smart city: An innovative approach to discovering urban problems and solutions**. Government Information Quarterly.

Deimiyad, Zohreh Yaghowb Peyvastehgar (2021): **Explain the Effects of Entrepreneurship on Urban Sustainable Development with the Structural Equation Modeling Approach (Case study: Yasuj City)**, Journal Research and Urban Planning, Vol 12, No 44, PP 39- 54.

Danaa Leo-Paul, *, Aidin Salamzadehb , Morteza Hadizadehc , Ghazaleh Heydarid , Soroush Shamsoddin. (2022). **Urban entrepreneurship and sustainable businesses in smart cities: Exploring the role of digital technologies**. Sustainable Technology and Entrepreneurshi. Sustainable Technology and Entrepreneurship 1 (2022) 100016.

- Gregori, P., & Holzmann, P. (2020). **igital sustainable entrepreneurship: A business model perspective on embedding digital technologies for social and environmental value creation**. *Journal of Cleaner Production*, 272, 122817
- Guzman, J., & Stern, S. (2020). **The State of American Entrepreneurship: New Estimates of the Quantity and Quality of Entrepreneurship for 32 US States, 1988–2014**. *American Economic Journal: Economic Policy*, 12(4), 212–243
- Ji, et al. (2021). **Towards people-centric smart city development: Investigating the citizens' preferences and perceptions about smart-city services in Taiwan**. *Journal of Sustainable Cities and Society*, 67, 102691
- Kummitha, R.K.R. (2019) **Smart cities and entrepreneurship: An agenda for future research**, *Technological Forecasting & Social Change*, 149, pp. 1-10.
- Lee, Y. S. (2017). **Entrepreneurship, Small Businesses and Economic Growth in Cities**. *Journal of Economic Geography*, 17(2), 311-343.
- Mu, et al. (2022). **What organizational conditions, in combination, drive technology enactment in government-led smart city projects?** *Technological Forecasting and Social Change*, 174, 121220
- Paskaleva et al. (2017). **Data governance in the sustainable smart city**. 4(4), p. 41.
- Peck, J. (2014). **Entrepreneurial urbanism: Between uncommon sense and dull compulsion**. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 96(4), 396–401.
- Varkianipor, N., Hosseini, S.M., Samiee, R and Ashrafi, M (2019): **The entrepreneurial modeling of women is based on the entrepreneurial value chain with a sustainable social development approach in the province of Gulistan**, *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*, Volume:20 Issue: 58, pp: 139-161. (in Persian)
- Wolifson, P., & Drozdowski, D. (2017). **Co-opting the night: the entrepreneurial shift and economic imperative in NTE planning**. *Urban policy and research*, 35(4), 486– 504.
- Yu, et al. (2020). **The Invisible Hand of Evolutionary Psychology: The Importance of Kinship in First-Generation Family Firms**. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 134–157. doi:10.1177/1042258719838256
- Ziyae, et al. (2021). **A framework of urban entrepreneurship for women breadwinners**. *Foresight*, 23(5), 597–609.